

Міжнародна науково-практична конференція „Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір” 28-29 березня 2012 р., м. Київ
Тема статті: **ПРИНЦИПИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОГО ІНТЕРЕСУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ** (ст. 794-800)

УДК: 371.13:78

Скляр О.О., аспірант кафедри теорії і методики музичної освіти
Інституту мистецтв
Київського університету імені Бориса Грінченка

ПРИНЦИПИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОГО ІНТЕРЕСУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

У статті висвітлюються основні аспекти розвитку професійного інтересу майбутніх учителів музики та педагогічний вплив на оптимізацію цього процесу.

***Ключові слова:** професійний інтерес, принцип ,майбутній вчитель музики, фахові дисципліни.*

Сучасний етап соціально-економічного розвитку України, нові орієнтири в соціальному й культурному житті українського суспільства об'єктивно зумовлюють необхідність перетворень у сфері освіти та виховання. Стратегія освітньої політики спрямовується на вдосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя, що дасть змогу забезпечити формування компетентного, всебічно розвиненого та професійно зацікавленого педагога.

У процесі аналізу психолого-педагогічної літератури було виявлено, що проблемами професійної підготовки майбутніх учителів музики у системі вищої мистецької освіти займалися О.Апраксіна, Л.Арчажнікова, Л.Коваль, О.Олексюк, Г.Падалка, Г.Побережна, Т.Рейзенкінд, О.Ростовський та інші.

Значний внесок у розробку теоретичних основ розвитку професійного інтересу майбутніх учителів музики відображені в роботах О.Пономаренко, Р.Прокопенко, О.Морозова, С.Чабан та інші.

Однак проблема комплексного розвитку професійного інтересу майбутніх учителів музики не була предметом дослідження у музично-педагогічній галузі освіти.

Метою статті є обґрунтування принципів розвитку професійного інтересу майбутніх учителів музики в мистецьких вищих навчальних закладах.

Сучасний стан професійної підготовки майбутніх учителів музики характеризується здебільшого змінами кількісних та якісних показників навчання (ґрунтовні знання, різноманітні вміння та навички), де інтерес студента до вивчення фахових дисциплін і як наслідок професійний інтерес залишається поза увагою викладачів.

Професійний інтерес – складна і динамічна за своєю структурою активна спрямованість особистості на зміст професійної діяльності як на спосіб реалізації потреби в самовираженні, що містить в собі пізнавальний, емоційний і оцінний компоненти [8].

З одного боку він уже існує – як результат вступу у вищий навчальний заклад, а з іншого виявлена необхідність постійно утримувати його.

Юнацький вік – вік вступу у вищий навчальний заклад характеризується інтенсивністю розвитку усіх видів почуттів, підвищеною емоційною чутливістю (подразливість) до різних обставин навколишнього життя. Тому в цей період людина не стабільна в своїх схильностях (в тому числі й в обраній діяльності). Однак важливим аспектом психічного розвитку людини в юнацькому періоді є становлення інтелекту, системи ціннісних орієнтацій, інтенсивне формування соціальних цінностей у зв'язку з професіоналізацією.

Вище зазначене надає підставу вважати, що саме студентський вік є найбільш сприятливим для навчання, виховання та становлення людини як особистості, на основі цього у вищому навчальному закладі необхідно створити такі умови для забезпечення розвитку професійного інтересу майбутніх учителів музики, щоб на момент отримання диплому у випускника склалася стійка необхідність у педагогічній діяльності.

Тому у процесі підготовки майбутнього вчителя музики важливо не лише озброїти його фаховими знаннями, вміннями та навичками професійної

діяльності, а й сформулювати у нього відповідний світогляд, моральні, правові, трудові, естетичні та інші якості особистості. Ефективність вирішення проблеми розвитку професійного інтересу майбутніх учителів музики значною мірою залежить від правильно побудованого процесу навчання та виховання, продуманого вибору принципів, форм і методів їх реалізації.

Слід зазначити, що інтерес майбутнього вчителя музики активується і підтримується завдяки змінам і новизні. Тому у вивченні фахових дисциплін закладені значні резерви інтенсифікації успішного розвитку професійного інтересу майбутніх учителів музики. У даному випадку інтерес до предмету та інтерес до майбутньої спеціальності починають взаємодіяти.

Передбачити всі фактори та умови розвитку професійного інтересу майбутніх учителів музики неможливо. Специфіка мистецької освіти зумовлює необхідність різних підходів до вирішення існуючої проблеми. Спираючись на концепцію духовного потенціалу студентської молоді О.Олексюк нами визначено основні принципи розвитку професійного інтересу майбутніх учителів музики, а саме:

1. Принцип цілісності - основа педагогічного процесу.

Цілісність є закономірною властивістю навчального процесу. Ці зв'язки накладають відбиток на цілі, завдання, форми і методи організації навчального процесу. Так, наприклад, у процесі навчання переслідується формування наукових уявлень, засвоєння понять, законів, принципів, теорій, що надають згодом великий вплив і на розвиток, і на вихованість особистості. У змісті виховання переважає формування переконань, норм, правил і ідеалів, ціннісних орієнтацій і т.д., але в той же час формуються уявлення знання і вміння. Таким чином, обидва процеси ведуть до головної мети – становлення особистості, але кожен з них сприяє досягненню цієї мети властивими йому засобами. На практиці цей принцип реалізується комплексом завдань, змістом навчання, тобто діяльністю викладача та студентів, поєднанням різних форм, методів і засобів навчання.

Д. Кабалевський радив: "Коли ви хочете, щоб ваші юні слухачі були активними, - будьте активні самі; коли ви хочете, щоб вони виявляли інтерес до музики, - відчувайте цей інтерес завжди в самому собі; коли ви хочете, щоб вони полюбили музику, - любов до неї мусить жити у вашому власному серці; коли ви хочете навчити їх роздумувати про музику, - роздумуйте разом з ними, не підмінюйте живого руху своєї думки читанням добре "відпрацьованого" тексту" [3, 65].

Така орієнтація вимагає постановки завдань, які забезпечують об'єктивно необхідні базові якості для розвитку особистого професійного інтересу майбутнього вчителя музики у вищому навчальному закладі.

2. Принцип системності.

Неможливо розвинути стійкий професійний інтерес, якщо впроваджувати цей процес нерегулярно. Принцип системності, як і будь-який інший дидактичний принцип втілює в собі певну низку вимог до організації процесу навчання, до учасників навчально-виховного процесу — студентів і викладачів. В основі цих вимог лежить поняття системи.

Система – структура, що становить єдність закономірно розміщених і функціональних частин. Сукупність елементів, одиниць, частин, об'єднаних загальним принципом, призначенням. [4, 497]

Зміст цього принципу полягає в тому, що розвиток професійного інтересу повинен бути організований в систему. На цій основі створюється міцний фонд професійних уявлень про фах як про цілісність, про музичне мистецтво як її елемент.

Я. А. Коменський вважав цей принцип одним із основних правил освіти: освіта стане зрозумілою, а тому міцною й ґрунтовною, якщо все те, що викладається і вивчається, «буде не темним і заплутаним, а світлим, роздільним, ніби пальці руки».

3. Принцип культуровідповідності виховання.

Є одним із провідних принципів особистісного орієнтованого виховання (Є. Бондарська). Принцип визначає відношення між вихованням і

культурою як середовищем, у якому виховується студент, а також відношення між викладачем і студентом як людьми культури. Це означає, що культурне ядро змісту виховання повинні складати загальнолюдські, загальнонаціональні цінності, а ставлення до студента має визначатися, виходячи із розуміння його як вільної, цілісної особистості, здатної до самостійного вибору цінностей, самовизначення у світі культури і самореалізації своїх творчих задатків і здібностей.

Під поняттям інтерес ми розуміємо об'єктивно значиме, необхідне для індивіда. сім'ї, класу, нації і суспільства в цілому. Тому професійний інтерес майбутніх учителів музики є результатом спрямування особистості, що в остаточному підсумку зумовлене усвідомленням її соціальних потреб.

4. Принцип міжпредметних зв'язків.

Ідея міжпредметних зв'язків знаходить своє відбиття у працях класиків педагогіки – Я.А. Коменського, І.Г. Песталоцці, Дж. Локка, І.Ф. Гербарта, К.Д. Ушинського та ін.

Ефективним для розвитку професійного інтересу майбутніх учителів музики у процесі вивчення фахових дисциплін є зв'язок між різними видами мистецтва. У навчальній діяльності педагог користується переважно засобами свого предмету, не робить акцент на міжпредметних зв'язках, внаслідок чого ясне мислення та глибоке переживання обмежуються вузькими рамками однієї дисципліни. Музичне мистецтво, образотворче мистецтво, філософія, література, запропоновані комплексно, є тими чинниками, які здатні сформувані певний інтерес, а також зародити у майбутнього вчителя музики потребу творчої діяльності.

Ми вважаємо, що принцип міжпредметних зв'язків реалізується в інтеграції. Інтеграція (від лат. *integrum* - ціле, *integratio* - відновлення) – процес об'єднання будь-яких елементів (частин) в одне ціле. Процес взаємозближення і утворення взаємозв'язків. [4, 205]

Міжпредметна інтеграція виявляється у використанні законів, теорій, методів однієї навчальної дисципліни при вивченні іншої. Здійснювана на

певному рівні систематизація змісту приводить до пізнавального результату, який полягає у формуванні цілісної картини світу, появи якісного нового типу знань, що виражається в загальнонаукових поняттях, категоріях, підходах. Міжпредметна інтеграція суттєво збагачує внутрішню предметну, а оскільки професійний інтерес майбутнього вчителя музики утримується і розвивається завдяки змінам і новизні (як на те, що людина спрямовує свою увагу), то цей принцип є основоположним для рішення існуючої проблеми.

5. Принцип єдності особистісного і професійного розвитку передбачає передусім врахування специфіки професійної підготовки майбутнього вчителя музики та індивідуальних якостей його особистості. Особистість майбутнього вчителя музики – творча особистість, яка виявляє особливі здібності та вміння, творчу мотивацію, що реалізується в якісно нових духовних цінностей. Збагнувши світ музично-педагогічних цінностей, майбутній вчитель музики осягає і життя, а набуття життєвого досвіду втілюється в музично-педагогічну діяльність.

Полягає в розумінні зв'язків і залежностей між пізнанням дійсності, наслідком якої є теорія та практика. Під час проведення теоретичних занять студенти мають здобувати професійні знання, а на практичних заняттях – навчитись ефективно діяти в складних умовах.

Цей принцип водночас виконує виховні, розвивальні функції і доводить обґрунтованість основних дидактичних закономірностей. [6, 120]

Розвиток професійного інтересу майбутніх учителів музики є процесом багатограним і забезпечується реалізацією не тільки зазначених принципів. У цьому плані актуальною залишається думка Б. Асаф'єва: "Які б методи не були знайдені, завоювати достойне музики місце в освіті можуть тільки самі педагоги, якщо вироблять у собі достатньою мірою чутливе усвідомлення того, що музики важко навчити шляхом формальних уроків...Треба прагнути викликати до неї інтерес шляхом організованого спостереження і не залякувати "непосвячених" схоластичною премудрістю" [2, 59].

Висновки. Вищим педагогічним завданням, окрім розвитку творчої особистості, є завдання розвитку свідомості особистості, що полягає у формуванні її наукового світорозуміння, ідейних переконань, які забезпечують її моральну стійкість. Реалізація цих принципів, завдань у контексті змісту вищої мистецької освіти забезпечить цілісне сприйняття та усвідомлення змісту майбутньої професії вчителя музики, природи, суспільства та мислення людини.

Напрямами подальших досліджень є уточнення сутності поняття «професійний інтерес майбутнього вчителя музики»; обґрунтування та експериментальна перевірка педагогічних умов та методики розвитку професійного інтересу майбутніх учителів музики в умовах навчання у мистецьких вищих навчальних закладах.

ДЖЕРЕЛА:

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи./ А. М. Алексюк — К., 1998. – 560с.
2. Асафьев Б.В. Избранные статьи о музыкальном просвещении и образовании. Изд. 2-е. Л.: Музыка, 1973. – 144 с.
3. Кабалевский Д.Б. Воспитание ума и сердца: Кн. для учителя/ Д.Б. Кабалевский. – М.: Просвещение, 1984. – 206 с.
4. Короткий тлумачний словник української мови.[За ред. Д.Г. Гринчишина.], – К.: „Просвіта”, 2004. – 607 с.
5. Морозова О. Основні проблеми формування мотивації педагогічної діяльності майбутніх учителів музики [Електронний ресурс] е-журнал „Молодь і ринок” №4 (63), 2010. - Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/.../25-Morozova.pdf
6. Олексюк О., Ткач М. Педагогіка духовного потенціалу особистості: сфера музичного мистецтва: Навч. посібник./О. Олексюк, М. Ткач, – К.: Знання України, 2004. – 264 с.
7. Орлов В.Ф. Професійне становлення вчителів мистецьких дисциплін: Монографія /За заг. ред. І.А. Зязюна – К.: Наукова думка, 2003. – 276 с.
8. Психологічна енциклопедія/ [автор упорядник О.М. Степанов]. – К.: Академвидав, 2006. - 424 с.
9. Юрченко В. І., Подоляк Л. Г. Психологія вищої школи. Підручник./ В. І. Юрченко, Л. Г. Подоляк – К.: Каравела, 2008. – 352 с.
10. Ягупов В.В. Педагогіка: Навч. посібник./ В.В. Ягупов – К.: Либідь, 2002. – 560с.

Скляр О. О. Принципы развития профессионального интереса будущих учителей музыки. В статье освещаются основные принципы развития профессионального интереса будущих учителей музыки и педагогическое воздействие на оптимизацию этого процесса.

Ключевые слова: профессиональный интерес, принцип, будущий учитель музыки, дисциплины профессионального направления.

Skliar O.O. The main aspects of progress of professional interest and educational hold over optimization of this process are shown in this article.

Key words: professional interest, principle, future teacher of music and major subjects.